

УДК 81'373.612.2:32:316.77

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.33.49>

ЕВФЕМІЗМИ В ПОЛІТИЦІ: ВІД РИТОРИЧНИХ ФОРМУЛ ДО ТЕХНОЛОГІЇ ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ

Ягодзінський Сергій,

доктор філософських наук, професор,
проректор з навчально-методичної роботи
ПВНЗ «Європейський університет»
ORCID ID: 0000-0001-8755-2235

Левченко Леся,

кандидат політичних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ПВНЗ «Європейський університет»
ORCID ID: 0009-0001-4030-7272

Дослідження присвячено феномену евфемізмів у політичному дискурсі як важливому засобу мовної маніпуляції та формування суспільної свідомості. Евфемізми в політиці виконують складну функцію пом'якшення, заміщення та перекодування ідеологічних меседжів, даючи змогу приховано легітимізувати неоднозначні або конфліктні явища, зменшуючи рівень соціального спротиву і створюючи більш прийнятний образ подій. У статті проаналізовано сучасний стан досліджень у сфері української та західної лінгвістики, які охоплюють теоретичні підходи до вивчення евфемістичних стратегій, їхніх семантичних та прагматичних функцій, а також ролі у конструюванні політичного іміджу та формуванні суспільної думки. Особливу увагу приділено контексту сучасної української війни та інформаційних викликів XXI ст., де евфемізми набувають нових, іноді парадоксальних значень, і використовуються як інструменти мобілізації, дезінформації або маскування жорстоких реалій. Досліджено також трансформації евфемістичних засобів у цифровому просторі, зокрема їх адаптацію до форматів соціальних мереж, коротких повідомлень та мультимедійних платформ, що впливає на спосіб сприйняття політичної інформації громадянами. Окремлено основні тенденції, виклики і перспективи подальших міждисциплінарних досліджень, що поєднують лінгвістику, політичну комунікацію, когнітивні науки, медіадослідження і психологію. Запропонований огляд базується на аналізі ключових праць українських і зарубіжних науковців, що дає комплексне уявлення про функціонування та значення політичних евфемізмів у сучасному інформаційному суспільстві.

Ключові слова: евфемізми, політичний дискурс, мовна маніпуляція, формування суспільної свідомості, політична комунікація, інформаційна війна, цифровий дискурс, когнітивна лінгвістика, міждисциплінарні дослідження, політична риторика.

Yahodzinskyi Serhii, Levchenko Lesia. Euphemisms in politics: from rhetorical formulas to the technology of influencing public consciousness

This study is devoted to the phenomenon of euphemisms in political discourse as a crucial tool for linguistic manipulation and shaping public consciousness. Euphemisms in politics perform complex functions of softening, substituting, and recoding ideological messages, enabling covert legitimization of ambiguous or contentious phenomena, reducing social resistance, and creating a more acceptable image of events. The paper analyzes the current state of research in Ukrainian and Western linguistics, encompassing theoretical approaches to euphemistic strategies, their semantic and pragmatic functions, as well as their role in constructing political imagery and shaping public opinion. Special attention is given to the context of the ongoing Ukrainian war and the informational challenges of the 21st century, where euphemisms acquire new, sometimes paradoxical meanings, serving as instruments of mobilization, disinformation, or masking harsh realities. The study also explores transformations of euphemistic devices in the digital space, particularly their adaptation to social media formats, short messaging, and multimedia platforms, which influence how political information is perceived by citizens. Key trends, challenges, and prospects for further interdisciplinary research combining linguistics, political communication, cognitive science, media studies, and psychology are outlined. The review is based on an analysis of key works by Ukrainian and foreign scholars, providing a comprehensive understanding of the functions and significance of political euphemisms in modern information society.

Key words: euphemisms, political discourse, language manipulation, public consciousness formation, political communication, information warfare, digital discourse, cognitive linguistics, interdisciplinary research, political rhetoric.

Політична комунікація є одним із ключових чинників формування суспільної свідомості, що впливає на політичну поведінку громадян, їхні погляди, настрої та рішення. У процесі спілкування політики

використовують різноманітні мовні засоби, які мають за мету не лише передати інформацію, а й вплинути на сприйняття аудиторії, змінити її ставлення до певних подій або явищ. Одним із таких ефективних інструментів є евфемізми – слова та вирази, що замінюють прямі або потенційно негативно забарвлені поняття більш м'якими, нейтральними чи прихованими формулюваннями. Евфемізми виступають у політичному дискурсі не просто як стилістичний засіб, а як технологія впливу на масову свідомість, що дає політикам змогу трансформувати складні, суперечливі або непопулярні теми в більш прийнятні та зрозумілі форми.

Актуальність розгляду евфемізмів у політиці зумовлена кількома чинниками. По-перше, сучасна політика – це сфера інтенсивної інформаційної боротьби, де мова стає зброєю, а кожне слово може мати вагомі наслідки. Евфемізми дають змогу змінити сприйняття реальності, пом'якшуючи гострі кути дискусій, приховуючи неприємні аспекти чи навіть створюючи ілюзію позитивних змін. По-друге, розвиток цифрових технологій і соціальних мереж створює нові умови для поширення політичної інформації, де роль евфемізмів зростає, оскільки вони допомагають адаптувати повідомлення до формату швидкої та емоційної комунікації. По-третє, в умовах війни, економічних криз і соціальних трансформацій політичні евфемізми набувають особливого значення, стаючи засобом не лише мовного оформлення, а й психологічної мобілізації населення, а також інструментом маскування складної або болючої інформації.

Метою статті є аналіз евфемізмів у політичному дискурсі з акцентом на їхню роль як технології впливу на масову свідомість.

Методологія дослідження базується на комплексному міждисциплінарному підході, що поєднує лінгвістичний аналіз, політологічні концепції та медіадослідження. Використані методи включають семантичний і прагматичний аналіз текстів, контент-аналіз політичних заяв та публікацій у ЗМІ, а також порівняльний аналіз евфемістичних форм у різних соціальних контекстах.

Огляд наукової літератури із цієї теми дає змогу виявити, як у різних наукових школах (українських та зарубіжних) осмислюється феномен евфемізації, які методи його дослідження застосовуються та які соціальні, психологічні та когнітивні функції виконує евфемістичне мовлення у політиці. Особлива увага приділяється також зміні функціонального навантаження евфемізмів в умовах війни, глобальної політичної нестабільності та розвитку цифрових медіа.

Вітчизняна наука в останні роки все частіше звертається до проблеми евфемізації у публічному дискурсі, що значною мірою зумовлено політичними кризами, війною, медіатизацією політики та радикалізацією інформаційного простору.

М. Брайчевський та Л. Залізник одними з перших в українському контексті системно проаналізували евфемізми як інструмент мовної гри у політичному дискурсі. Вони звернули увагу на те, що евфемістичні конструкції маскують маніпулятивні наміри політиків, створюючи ілюзію нейтрального або навіть гуманістичного мовлення, виокремили типові сфери застосування евфемізмів у політиці (війна, економіка, правосуддя), а також питання національної ідентичності [1; 2].

Окрему увагу привертають дослідження, що фокусуються на евфемізмах у контексті війни. В. Ільницький, В. Старка та М. Галів аналізують дискурсивні практики російської пропаганди. Дослідники показують, як у мові офіційних повідомлень та ЗМІ евфемізми слугують засобом перетворення насильства на «норму». Наприклад, військова агресія подається як «відновлення історичної справедливості», а жертви цивільного населення – як «непередбачувані наслідки» [3].

Паралельно розвивається напрям дослідження стилістичних і комічних функцій евфемізмів. Н. Кондратенко та А. Кузнецова аналізують евфемістичні конструкції у виступах українських політиків, які виконують роль засобів комічного пом'якшення або демонстративної дистанції до подій. Ці евфемізми водночас виконують соціальну функцію адаптації суспільства до стресових реалій війни [4].

Н. Мацюк та А. Курило порушують питання мовної відповідальності політиків. Автори вказують, що евфемізми часто вживаються як «екзамен» на патріотизм і щирість, особливо у питаннях мови, історичної пам'яті та геополітичного вибору [5; 6].

Західна лінгвістика має глибоку традицію вивчення політичної мови, у межах якої евфемізми посідають помітне місце. Їх розглядають у межах теорії мовного табу, соціолінгвістики, критичного дискурс-аналізу, когнітивної лінгвістики.

К. Аллан і К. Баррідж визначають евфемізм як форму мовної цензури. Вони доводять, що евфемізми здатні не лише уникати соціального осуду, а й активно впливати на структуру комунікативної реальності [7].

В. Лутц та П. Чілтон системно описують феномен мовного обману в американській політиці. Вони аналізують політичний дискурс у рамках когнітивно-дискурсивної парадигми, акцентують увагу на

функції евфемізмів як інструменту контролю над мовленнєвим полем, де влада формує і нав'язує «правильні» інтерпретації подій [8; 11].

Н. Ферклау та Дж. Лакофф розглядають евфемізми як частину ідеологічного апарату, що забезпечує мовну гегемонію, пояснюють, як за допомогою метафор та евфемізмів політики створюють дискурс, здатний перекодувати уявлення виборців [9; 10].

У публікаціях останніх років спостерігається зростання інтересу до евфемізмів у контексті цифрової політики, гібридних конфліктів та глобального комунікативного середовища.

Евфемізми – це слова або вирази, які замінюють прямі, грубі, небажані або табуйовані поняття більш м'якими, прийнятними або прихованими формулюваннями. Термін походить від грецького слова *εὐφημία* (евфемія), що означає «добре говорити», «прихована мова». Із лінгвістичного погляду евфемізми є формою лексичної заміни, що виконує функції соціального пом'якшення мовлення [8, с. 37].

У політичній комунікації евфемізми займають особливе місце, адже вони дають змогу політикам коригувати сприйняття складних явищ, зокрема війн, криз, санкцій, корупції та інших соціально значущих проблем. У політичному дискурсі функції евфемізмів стають особливо багатогранними, оскільки політика є сферою боротьби за вплив і владу, де мова слугує інструментом маніпуляції свідомістю. Політична риторика часто використовує евфемізми для переформатування негативної інформації у форму, прийнятну для громадськості. Отже, евфемізми стають не просто мовним засобом, а ефективним інструментом контролю над громадською думкою.

Розвиток теорії політичної комунікації та когнітивної лінгвістики сприяв появі різних підходів до вивчення евфемізмів у політичній мові.

Когнітивний підхід розглядає евфемізми як елементи когнітивних схем, які допомагають сприймати і структурувати соціальну реальність. Евфемізми розглядаються як частина метафоричного мислення, яке впливає на формування уявлень про політичні явища. У межах когнітивної теорії особлива увага приділяється тому, як евфемізми формують картини світу через заміну негативних чи незручних понять позитивними або нейтральними. Цей процес сприяє формуванню певних політичних наративів, що впливають на поведінку виборців [1, с. 80].

Соціолінгвістичний підхід акцентує увагу на соціальних функціях мови, зокрема на ролі евфемізмів у підтриманні соціальних норм і табу. Підкреслюється, що евфемізми віддзеркалюють культурні цінності, моральні установки і політичні контексти, у яких вони вживаються. У політиці це означає, що вибір евфемізмів не є випадковим, а строго залежить від соціального і політичного контексту, рівня цензури, політики політкоректності та інших чинників [2, с. 99].

Дискурс-аналіз як метод дослідження мови політики фокусується на вивченні того, як за допомогою евфемістичних форм відбувається конструювання політичної реальності. Політичні евфемізми є інструментами політичного дискурсивного контролю, за допомогою яких владні структури керують суспільною думкою і масовою поведінкою [11, с. 52].

Прагматичний підхід зосереджений на функціях евфемізмів у конкретних комунікативних актах. Він аналізує, як у процесі взаємодії між політиками та аудиторією евфемізми виконують роль мовних актів: пом'якшують критику, змінюють тон, приховують інформацію або стимулюють певні реакції [7, с. 81].

Використання евфемізмів у політиці має довгу історію. Від античних часів до сучасності політики вдавалися до заміни неприємних або небезпечних тем м'якими формулюваннями для збереження влади, впливу та популярності.

Відомі історичні приклади включають використання евфемізмів у римській риторичі, де перемоги називалися «звільненнями», а поразки – «тимчасовими відступами».

У XX ст. тоталітарні режими активно застосовували евфемізми для маскування репресій, цензури і пропаганди, зокрема у радянській пропаганді використовувалися вирази «перевиховання» замість «катування», «ліквідація ворогів народу» замість «розстріл». Сучасна політична практика зберігає і розвиває ці традиції, адаптуючи евфемізми до нових викликів та інформаційних середовищ.

Політичні евфемізми не лише прикрашають мову, а й стають елементом технології впливу. Вони застосовуються для формування вигідних наративів, що підтримують політичні рішення і дії; створення позитивного або нейтрального образу політичних суб'єктів; уникнення прямої відповіді на складні питання або критику; маніпулювання громадською думкою шляхом зміщення акцентів або приховування негативної інформації. Розуміння цих технологій є необхідною умовою для критичного аналізу політичної комунікації та протидії маніпуляціям.

На початку російської агресії на Сході України в політичній риторичі активно використовувалися евфемізми, які мали на меті пом'якшити сприйняття складних і болючих тем. Зокрема, замість відкритого визнання війни часто вживалися такі вирази, як:

1. «Антитерористична операція» (АТО) – офіційний термін, що заміняв слово «війна» та служив для пом'якшення сприйняття збройного конфлікту, надаючи йому формальний, законний характер.

2. «Внутрішній конфлікт» або «збройне протистояння» – альтернативні формулювання, які знижували емоційне навантаження та уникали прямої констатації агресії.

3. «Питання безпеки» – евфемізм, що використовувався для приховування конкретних військових дій або репресій, викликаючи більш нейтральне або навіть позитивне ставлення.

Такі евфемізми допомагали політикам зберігати підтримку населення, формувати контрольований наратив і уникали негативної реакції на важкі обставини.

Окрім того, у виборчих кампаніях часто застосовуються евфемізми для заміни складних економічних або соціальних проблем, наприклад:

1. «Оптимізація штатів» – замість звільнень або скорочень працівників.

2. «Регулювання тарифів» – замість підвищення цін на комунальні послуги.

3. «Підвищення рівня життя» – замість усвідомлення фактів інфляції або зростання цін.

Ці евфемізми дають політикам змогу подавати складні процеси у більш позитивному світлі, пом'якшуючи критику.

Важливо відзначити, що політичні евфемізми можуть не лише приховувати негатив, а й формувати позитивний імідж, що є ключовим елементом виборчих стратегій. Політичні евфемізми – не лише лінгвістичні одиниці, а складна соціокогнітивна технологія, спрямована на управління сприйняттям. Вони допомагають адаптувати політичні повідомлення під емоційний та культурний контексти аудиторії; зберігати соціальну стабільність під час криз; створювати альтернативні реальності, які підтримують владу і легітимність політичних рішень.

Евфемізми в політичній комунікації є потужним риторичним інструментом, що дає змогу політикам не лише уникали конфліктів у спілкуванні, а й активно впливати на громадську свідомість. Риторика як мистецтво переконання передбачає вміння вибирати слова, які сприяють формуванню потрібного сприйняття та емоційної реакції аудиторії.

У традиційній риторичі важливе місце займають такі поняття, як *ethos* (характер промовця), *pathos* (емоційний вплив) та *logos* (логічне обґрунтування). Евфемізми впливають переважно на рівні *ethos* і *pathos* – вони допомагають створити образ доброзичливого, ввічливого та відповідального політика, а також викликати у слухачів необхідні емоції: спокій, довіру, підтримку.

Політики часто звертаються до тем, які можуть викликати страх, тривогу, образу або несприйняття у суспільстві: війна, економічна криза, скорочення бюджетних витрат, санкції, корупція тощо. Пряме вживання цих слів могло б посилити негативну реакцію аудиторії, тому евфемізми стають способом пом'якшення повідомлення. Такий пом'якшувальний ефект є ключовим у виборчих кампаніях, де вміння правильно подати інформацію може визначити успіх або поразку кандидата [5].

Політичний наратив – це спосіб побудови історії чи розповіді, що пояснює певні події або політичні рішення, формуючи сприйняття аудиторії. Евфемізми є невід'ємною частиною таких наративів, оскільки вони допомагають трансформувати складні або конфліктні явища у прийнятну для громадськості форму [6, с. 63].

Однією з найважливіших функцій евфемізмів у політиці є маніпулятивна. Вони дають змогу політикам управляти інформацією, змінювати акценти, приховувати істинні мотиви або масштаби подій.

Наприклад, під час обговорення питання про підвищення цін на енергоносії замість прямого визнання підвищення політики можуть використовувати формулювання «коригування тарифів» або «ринкова адаптація». Така заміна несе менш негативний заряд і може зменшити суспільний спротив.

Подібним чином евфемізми використовують для приховування невдач чи негативних результатів політики. Замість визнання помилки чи провалу застосовуються «перегляд стратегій» або «корекція курсу», що звучить більш прийнятно для аудиторії.

Політичний імідж – це уявлення про політика чи політичну силу, сформоване громадськістю. Евфемізми допомагають формувати цей імідж шляхом створення позитивних асоціацій, уникнення негативних конотацій і підтримки атмосфери довіри. Наприклад, політики часто використовують евфемізми для опису своїх дій у позитивному світлі: «соціальна підтримка» замість «подачки», «економічні стимули» замість «податкових пільг» тощо. Це дає їм змогу виглядати відповідальними та ефективними лідерами [1, с. 80].

У сучасному світі політична комунікація стала надзвичайно складною і багатогранною системою, що включає не лише безпосереднє інформування громадськості, а й різноманітні засоби впливу на її свідомість. Одним із таких засобів є використання евфемізмів, які стають частиною технологій управління масовою свідомістю. У політичній сфері такі технології використовуються для досягнення соціального

контролю, легітимізації влади, формування політичної культури. Евфемізми як мовна категорія у цьому контексті виступають не лише як засіб вираження, а як ефективний механізм маніпуляції свідомістю.

Існують кілька ключових механізмів, через які евфемізми здійснюють свій вплив. Зміна семантики – евфемізми модифікують зміст понять, роблячи їх більш прийнятними або менш загрозливими. Емоційне перенаправлення – відволікають увагу від негативних асоціацій, спрямовуючи емоції у більш нейтральне або позитивне русло. Формування когнітивних схем – евфемізми створюють шаблони мислення, які спрощують складні реалії. Соціальна легітимація – через евфемізми влада і політичні сили досягають сприйняття своїх дій як необхідних та справедливих.

Ці механізми взаємодіють і підсилюють один одного, забезпечуючи глибокий та стійкий вплив на масову свідомість [9, с. 47].

Політична ідеологія включає систему уявлень, яка пояснює соціальну реальність і дає орієнтири для дії. Евфемізми допомагають структурувати цю систему. Наприклад, в ідеологіях лібералізму або консерватизму певні поняття набувають емоційно забарвленого вигляду через евфемістичні формулювання: «соціальна справедливість» замість «перерозподіл ресурсів», «традиційні цінності» замість «збереження статус-кво».

Евфемізми є важливим складником маніпулятивних технологій, адже дають змогу змінювати громадську думку шляхом лінгвістичних маніпуляцій; контролювати інформаційний простір, формуючи сприятливий наратив; мінімізувати негативні наслідки непопулярних рішень.

Евфемізми через свою повторюваність та інтертекстуальність закріплюються в мовленні й формують політичну культуру, яка визначає спосіб мислення та поведінки громадян. Уживання евфемізмів створює стандарти спілкування, у яких певні теми обговорюються у прийнятній формі, що впливає на рівень політичної толерантності та діалогу.

Із погляду психолінгвістики евфемізми впливають на когнітивні процеси через зменшення когнітивного дисонансу – пом'якшення конфлікту між реальністю і очікуваннями; формування позитивних асоціацій – завдяки використанню більш м'яких або позитивно забарвлених слів; управління емоційними реакціями – зниження тривоги, страху, агресії.

Цей вплив забезпечує більш ефективне засвоєння політичних меседжів і підтримує позитивне ставлення до політиків [11, с. 71].

Використання евфемізмів у політичній практиці викликає неоднозначну оцінку з погляду етики. З одного боку, це засіб делікатного спілкування, що сприяє збереженню стабільності й уникненню конфліктів. З іншого – це потенційна форма маніпуляції і дезінформації, яка може підірвати довіру до влади та дестабілізувати суспільство.

Сучасні політичні виклики, пов'язані з війнами, пандеміями, економічними кризами та геополітичними протистояннями, породжують потребу у мовних засобах, які здатні мінімізувати соціальне напруження і модулювати сприйняття подій. У цьому контексті евфемізми виконують функцію інструменту, що пом'якшує реальність і дає владі змогу зберігати контроль над суспільною свідомістю.

Війна завжди була серед найбільш чутливих і травматичних тем у політичній комунікації. Термінологія, що описує воєнні дії, має потужний емоційний вплив на громадськість. Саме тому у воєнний час політики та державні інституції вдаються до використання евфемізмів, щоб змінити або пом'якшити сприйняття реальності [3, с. 40].

Із розвитком цифрових технологій та поширенням соціальних мереж політична комунікація зазнає суттєвих змін. Евфемізми, які довгі десятиліття слугували інструментом пом'якшення і маскування складних політичних тем у традиційних медіа, сьогодні проходять трансформацію у цифровому середовищі. Інтернет і соціальні платформи впливають не лише на способи створення та поширення евфемізмів, а й на характер їх сприйняття аудиторією.

Соціальні мережі – це новий простір для політичної комунікації, де інформація розповсюджується миттєво і безпосередньо, а межі між офіційними та неофіційними джерелами дуже розмиті. У таких умовах евфемізми набувають нових форм і функцій. По-перше, у соціальних мережах спостерігається інтенсифікація використання евфемізмів, зумовлена прагненням уникнути цензури, блокувань або суспільного осуду. Наприклад, користувачі створюють нові евфемізми – меми, сленгові вирази та хештеги, які несуть сховані або іронічні значення. По-друге, евфемізми у соцмережах набувають часто більш народного характеру. Вони можуть виникати спонтанно, як реакція на політичні події, і швидко поширюватися серед користувачів, стаючи частиною цифрової культури. Такий феномен простежується на прикладі українського Інтернет-простору під час війни, де замість офіційних формулювань з'являються фрази «зрадофіли» (для позначення тих, хто критикує уряд), «руський мир» – як іронічна евфемізація терміна, що водночас викриває ідеологію супротивника. По-третє, соцмережі розвивають традиційні

межі між офіційною політичною риторикою і народною мовою, що змінює й спосіб сприйняття евфемізмів. Публіка здебільшого сприймає їх як елемент гумору, сарказму чи критики, що робить евфемізми одночасно й інструментом впливу, й засобом спротиву [4, с. 49].

Цифрові платформи надають нові можливості для швидкого розповсюдження інформації, включаючи і політичні евфемізми. Але саме цей стрімкий характер поширення трансформує сам зміст евфемістичних формулювань та їхній вплив. По-перше, цифрове середовище сприяє вірусному розповсюдженню евфемізмів. Завдяки репостам, коментарям, лайкам певне слово або фраза набувають масового вжитку за лічені години або дні. Це створює ефект спільного мовного коду, який використовують для створення політичної ідентичності та групової солідарності. По-друге, в умовах коротких форматів (твіти, пости, меми) евфемізми стискаються і спрощуються, утрачаючи частину своєї багатозначності, але при цьому отримуючи нові конотації. Наприклад, замість офіційних формулювань часто вживають скорочені або жаргонні варіанти, які набувають більш емоційного забарвлення. По-третє, поширення евфемізмів у цифрових медіа тісно пов'язане з феноменом фейкових новин та маніпуляцій. У багатьох випадках евфемізми служать прикриттям для дезінформації, коли під м'якими формулюваннями приховуються реальні порушення прав людини чи військові злочини. Це ускладнює можливість об'єктивної оцінки подій і маніпулює суспільною думкою.

Окрім того, алгоритми соціальних мереж, які підсилюють контент, що викликає сильні емоції, можуть посилювати вплив евфемізмів, створюючи інформаційні бульбашки. У таких бульбашках користувачі постійно отримують мовні формули, що підтверджують їхні світоглядні установки, закріплюючи політичні стереотипи.

Поява цифрових платформ та масове впровадження евфемізмів у них породжують нові тенденції і ставлять перед дослідниками низку викликів.

Перша тенденція – це зближення офіційної і неофіційної політичної риторики. Евфемізми стають елементом не лише державних стратегій, а й народної політичної комунікації. Такий процес ускладнює визначення меж між пропагандою, маніпуляцією і громадянською критикою. Друга тенденція – поява евфемізмів, які формуються у реальному часі користувачами соціальних мереж, поширюються через меми, відео, жаргонні вирази. Це вимагає від дослідників розроблення нових методів лінгвістичного та соціологічного аналізу, зокрема цифрового контент-аналізу. Третій виклик – етичний аспект дослідження. З огляду на поширення дезінформації та маніпулятивних практик, аналіз політичних евфемізмів потребує уважного ставлення до контексту і впливу на суспільство. Четвертий аспект – проблема верифікації джерел та контексту. У цифровому середовищі часто відсутні чіткий автор чи контекст висловлювання, що ускладнює визначення мотивів і цілей використання евфемізмів [7, с. 92].

Нарешті, нові тенденції включають мультиканальність комунікації, коли один і той самий евфемізм поширюється через різні цифрові платформи, що формує багатопланові впливи на аудиторію і створює складну мережу політичного дискурсу.

Прикладом народної евфемізації у соцмережах є український Інтернет-простір під час війни з росією. Тут активно поширився евфемізм «спеоперація» як заміна слова «війна». Цей термін офіційно використовує російська влада, але він швидко проник у соцмережі як інструмент легітимізації агресії. Водночас українські користувачі іронічно трансформували цей термін у меми та саркастичні вислови, наприклад «спеоперація пішла не за планом», щоб висловити критичне ставлення до пропаганди.

Ще один приклад – поява сленгового евфемізму «зрадофілі» – ярлика для тих, хто критикує українську владу або виступає за компроміси з росією. Цей термін поширився у Facebook, Telegram-каналах і Twitter, де набув широкого вжитку як політична мітка, що відображає соціальні поділи [4, с. 49].

Яскравий приклад вірусного поширення евфемізмів – меми, що висміюють політичні події. Наприклад, в українському Інтернеті масово поширився мем із висловом «ввічливі люди» – евфемізмом для російських військових без розпізнавальних знаків під час анексії Криму в 2014 р. Цей евфемізм став не лише мовним прийомом влади, а й інструментом для сатири та суспільної пам'яті.

Таким чином, евфемізми у політичному дискурсі є потужним лінгвістичним інструментом, який відіграє значну роль у формуванні, трансформації та маніпулюванні суспільною свідомістю. Політичні евфемізми не обмежуються виключно риторичними формулами, вони є суттєвим елементом технологій впливу, які дають змогу формувати сприйняття інформації, адаптувати складні чи неприємні факти до сприйняття широкої аудиторії, а також маневрувати у публічній комунікації.

Особливу увагу привертає те, що евфемізми активно використовуються в умовах кризових ситуацій, зокрема в періоди воєнних дій, соціальних потрясінь та економічних викликів. Аналіз українського контексту виявив, що політичні евфемізми стають не лише мовним оформленням складних реалій,

а й засобом психологічної мобілізації населення. Вони сприяють формуванню необхідних наративів, що підтримують національну єдність і готовність до складних викликів, водночас пом'якшуючи сприйняття негативних аспектів ситуації.

У цифрову епоху роль евфемізмів значно посилюється і трансформується. Соціальні мережі, блоги, месенджери та інші цифрові платформи не лише пришвидшують поширення інформації, а й формують нові комунікативні середовища, де політичні меседжі за допомогою евфемістичних засобів набувають нових смислових відтінків. Цифровий контекст стимулює появу коротких, яскравих, емоційно забарвлених формулювань, які легко запам'ятовуються та активно поширюються, що робить евфемізми ефективним інструментом цифрової політичної комунікації. Водночас це створює виклики у сфері медіаграмотності та критичного сприйняття інформації, адже евфемізми можуть маскувати маніпуляції або дезінформацію.

Усвідомлення ролі евфемізмів у політичній мові допомагає громадянам більш критично ставитися до інформації, що надходить, розпізнавати маніпулятивні прийоми та уникати автоматичного сприйняття політичних меседжів як об'єктивної істини. Це сприяє формуванню більш відповідального і свідомого політичного вибору, що є фундаментом демократичного суспільства.

Дослідження евфемізмів у політичному дискурсі є актуальним і перспективним напрямом, що поєднує теоретичний аналіз і практичні потреби сучасного інформаційного суспільства. Розуміння і критичне осмислення мовних технологій впливу є необхідною умовою розвитку свідомої громадянської позиції і протидії маніпуляціям.

Література:

1. Брайчевський М.Ю. Політична риторика та евфемізми: мовна гра як механізм маніпуляції. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень*. 2018. Вип. 2(96). С. 78–83.
2. Залізняк Л.Л. Евфемізми як форма мовної маніпуляції у політичному дискурсі. *Гуманітарний вісник*. 2019. № 42. С. 97–101.
3. Ільницький В., Старка В., Галів М. Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*. 2022. № 5. С. 37–49.
4. Кондратенко Н., Кузнецова А. Прийоми комічного в українському політичному дискурсі 2022–2024 років. *Вісник Одеського національного університету. Філологія*. 2024. № 2(32). С. 45–51.
5. Курило А. Маніпуляції президентів і бенефіс КСУ: як в Україні майже 30 років триває мовне протистояння. *ZN.UA*. 2020. <https://zn.ua/ukr/internal/manipuljatsiji-prezidentiv-i-benefis-ksu-jak-v-ukrajini-majzhe-30-rokiv-trivaje-movne-protistojannja.html>
6. Мацюк Н.В. Евфемізми як засіб маніпулятивного впливу в політичному дискурсі. *Лінгвістичні студії*. 2015. Вип. 30. С. 60–65.
7. Allan K., BurrIDGE K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. Cambridge : Cambridge University Press. 2006. 324 p.
8. Chilton P. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. – London : Routledge. 2004. 224 p.
9. Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London : Longman. 1995. 265 p.
10. Lakoff G. *Don't Think of an Elephant!: Know Your Values and Frame the Debate*. White River Junction : Chelsea Green Publishing. 2004. 144 p.
11. Lutz W. *Doublespeak: From Revenue Enhancement to Terminal Living*. New York : Harper & Row. 1989. 203 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 11.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.09.2025

Дата публікації: 28.11.2025